

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

ZŠ MLADÁ BOLESLAV DUKELSKÁ 1112

2013-2014

Obsah MPP

- 1. Úvod**
- 2. Charakteristika školy a její vnitřní zdroje**
  - 2.1. personální zajištění**
- 3. Vnější zdroje školy**
  - 3.1. Spolupráce s organizacemi a institucemi**
  - 3.2. Sociální síť Mladoboleslava**
- 4. Současný stav problematiky**
- 5. Cíle projektu**
- 6. Způsob realizace**
- 7. Konkrétní aktivity**
- 8. Specifické znalosti a dovednosti žáků u jednotlivých forem rizikového chování**
- 9. Krizový plán**
- 10. Minimální program proti šikaně**
- 11. Seznam základních zákonů a metodických listů a oblastí prevence**
- 12. Závěr**

1. Úvod

Minimální preventivní program je vydán na základě Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (MŠMT ČR č.j.:20 006/2007/51).

Uvědomujeme si, že nárůst rizikového chování včetně zneužívání návykových látek v populaci mládeže a dětí školního věku se stává celospolečenským problémem a děti patří k nejohroženější skupině. Proto klademe na primární prevenci velký důraz. Snažíme se poskytnout žákům co nejvíce informací o dané problematice, podaných přiměřeně věku žáků a na toto téma s nimi hovořit i na neformální úrovni. Primární prevence je tedy zaměřena na osvětu všech žáků naší školy, respektuje jejich věk a osobností zvláštnosti.

V tomto věku patří naši žáci k nejohroženější skupině. Proto se naše škola rozhodla připravit a realizovat komplexní, dlouhodobý program primární prevence sociálně negativních jevů a zahrnout do něj co nejvíce spolupracujících objektů, zejména rodiče.

2. Charakteristika školy a její vnitřní zdroje

Škola se řadí mezi menší městské školy s aktuálním počtem žáků 213 na prvním stupni a 128 na stupni druhém. Škola sídlí v jedné budově, kde se nachází 15 kmenových tříd a 7 odborných učeben. Všechny učebny jsou vybaveny zpětnými projektory a odborné učebny interaktivními tabulemi. V blízkosti školy jsou 3 autobusové zastávky městské hromadné dopravy a dvakrát za den škola vypravuje svůj školní autobus, který sváží děti ze sídliště. Pro trávení volného času a přestávek nabízíme žákům druhého stupně školní klub, kde se nachází lezecká stěna, stolní tenis, fotbálek, air hokej, studovna, společenská místnost, přístup k internetu a klub kavárna, kde si žáci mohou něco malého zakoupit nebo posedět u čaje. V klub kavárně si žáci prodávají sami. Dále mohou navštěvovat atrium školy, přírodní hřiště, tělocvičnu nebo se volně pohybovat po chodbách, kde mají umístěné např. žebřiny, koše na basketbal nebo boxovací pytle. Pro první stupeň je zde školní družina, pro starší žáky potom klubík. Škola nabízí spoustu zájmových kroužků pro žáky prvního i druhého stupně. Mezi rizikové oblasti školy bych zařadila prostory šatek a WC.

Škola má preventivní tým, který se skládá z výchovné poradkyně, školní metodičky prevence a školního psychologa.

2.1. Personální zajištění

- Metodik prevence spoluvytváří minimální preventivní program, podílí se na jeho realizaci, komunikuje s učiteli v oblasti primární prevence. Spolupracuje s institucemi a organizacemi v oblasti primární prevence, koordinuje předávání informací o problematice sociálně patologických jevů.
- Výchovný poradce koordinuje společně s metodikem prevence aktivity školy v oblasti prevence. Zaměřuje se na žáky, kteří jsou ohroženi v svém vývoji, sebe pojetí, komunikací s druhými apod. Učitelé informují vých. poradce o těchto problémech a ten potom navrhuje opatření, navrhuje řediteli školy svolání výchovné komise, vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče, jedná se sociálním odborem
- Pedagogové se v rámci výuky věnují rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, provádějí průběžnou diagnostiku třídy a žáků, na pedagogických radách hodnotí uplynulé období, konzultují případné problémy, navrhují opatření. Třídní učitel je v kontaktu s rodiči svých žáků jak prostřednictvím třídních schůzek, tak i individuálních konzultací i jiných případných osobních setkání-
- Ředitel školy sleduje efektivitu prevence sociálně patologických jevů, svolává v případě potřeby výchovnou komisi, sleduje problematiku v kontextu celé školy.

**Metodikem prevence na ZŠ Mladá Boleslav Dukelská 1112 je Mgr. Kateřina Nezavdalová.
Konzultační hodiny jsou ve středu a v pátek od 10:00hod – 11:00hod.**

Výčet vnitřních informačních zdrojů naleznete v příloze MPP.

3. Vnější zdroje školy

- vnější informační zdroje jsou např. web prevence-info.cz, web odrogach.cz, web drogy-info.cz nebo adiktologie.cz

3.1. Spolupráce s organizacemi a institucemi

- Pedagogicko-psychologická poradna Středočeského kraje Václavkova 1040, Ml. Boleslav
- Centrum primární prevence SEMIRAMIS o.s.
- Úřad práce Ml. Boleslav
- PČR
- DDM Ml. Boleslav
- S rodiči
- Podpora vedení školy
- Organizace o. s. Slánka

Metodická pomoc: hlavním zdrojem odborné a metodické pomoci by měl být v první řadě poradenský metodik prevence při pedagogicko-psychologické poradně, dále krajský školský koordinátor prevence preventivní pracovníci NNO v regionu. Nezbytná je také podpora ředitelky školy, který je hlavním manažerem preventivních aktivit ve škole a spolupráce ŠMP s výchovným poradcem.

3.2. Sociální síť Mladoboleslavska

Centrum primární prevence Semiramis o.s.

Markéta Exnerová, DIS.

Ptácká 162

293 01 Mladá Boleslav

tel: 326 369 754

email: prevence@os-semiramis.cz

www.os-semiramis.cz

Kontaktní centrum Semiramis o.s.

Lenka Brynychová, DIS.

Ptácká 162

293 01 Mladá Boleslav

tel: 326 303 467, 326 303 468

www.os-semiramis.cz

Centrum terénních programů Semiramis o.s.

Michaela Plocková, DIS.

Ptácká 162

293 01 Mladá Boleslav

www.os-semiramis.cz

Protidrogový koordinátor

Jarmila Sáčhomská

Magistrát města Mladá Boleslav, Komenského nám. 61

293 49 Mladá Boleslav

tel: 326716123

Linka pomoci

Dukelská 198

293 01 Mladá Boleslav

tel: 326741481

Linka pomoci

tel: 326 303 468

Pedagogicko-psychologická poradna (pobočka Mladá Boleslav II)

PhDr. Zdeňka Horáčková

Václavkova 1040

293 01 Mladá Boleslav

tel: 326 731 066

Občanské sdružení Jakhetaní Luma – Společný svět

Martina Brzobohatá

Na Skalce 70

29402 Kněžmost

- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- Sociálně terapeutická činnost
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Provozovna:

Havlíčková 880

293 01 Mladá Boleslav

tel: 774 607 840

luma@luma-mb.cz

romove@seznam.cz

Občanské sdružení DOTYK Mladá Boleslav

Ing. Jan Čančík, 326 722 141, 326 725 444

Mirko Tichý
Blahoslavova 9
293 01 Mladá Boleslav
tel: 326 731 908
dotyk@email.cz

- pomoc lidem ohroženým, v nouzi a na okraji společnosti

Občanské sdružení PROMÉTHEUS

Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
Mgr. Věra Ženíšková, Radka Kudláčková
Masná 55
293 01 Mladá Boleslav
tel: 326 322 915
podinna.poradna@oku-mb.cz
5P.wz.cz

Magistrát města Mladá Boleslav

odbor sociálních věcí, oddělení sociálně právní ochrany dětí a sociální prevence

Martina Čerepušťáková, DIS. – vedoucí odd. soc. právní ochrany dětí a soc. prevence
Komenského nám. 61
293 49 Mladá Boleslav
tel: 326 716 186
fax: 326 716 134
cerepustakova@mb-net.cz

Soňa Hájková – kurátorka pro mládež

tel: 326 716 190

hajkova@mb-net.cz

Kamila Heřmanská, DIS. – kurátorka pro mládež

tel: 326 716 190

hermanska@mb-net.cz

Jitka Jarošová – kurátorka pro mládež, zastupuje vedoucí oddělení

tel: 326 716 188

jjarosova@mb-net.cz

Milena Lednová, DIS. – kurátorka pro mládež

tel: 326 716 135

Psychiatrické a psychologické ordinace

MUDr. Ludmila Tomášková

Staroměstské náměstí 8
293 01 Mladá Boleslav
tel: 326 329 955

Mgr. Gabriela Hrabovská

Poliklinika Modrá Hvězda
Jiráskova 1320
293 01 Mladá Boleslav
tel: 326 735 540, 603 203 319
ghrabovska@email.cz

PhDr. Kavanová

B. Němcové 666
293 01 Mladá Boleslav
tel: 326 322 348

- poradenství, psychoterapie, rodinné poradenství
- 500Kč/hod při jednorázové návštěvě, 400 Kč/hod při dlouhodobém kontaktu

4. Současný stav problematiky

Škola vytváří tento program jako základní nástroj prevence, jde o komplexní systémový prvek v realizaci preventivních aktivit.

Program se vyhodnocuje, sleduje se účinnost, průběh a efektivnost jednotlivých aktivit.

Pro školu je závazný a podléhá kontrole České školní inspekce.

Nárůst různých sociálně patologických jevů včetně zneužívání návykových látek v populaci mládeže a dětí školního věku se stává celospolečenským problémem. Proto je důležité zahájit primární prevenci v době základní školní docházky, poskytnout žákům co nejvíce informací o drogové problematice, naslouchat jejich problémům a otevřeně s nimi hovořit i na neformální úrovni.

Hlavní aktivity

Systemové zavádění výchovy ke zdravému životnímu stylu, systemové zavádění etické a právní výchovy

- Uplatňování různých forem a metod působení na jednotlivce i skupiny dětí, zaměřené na podporu rozvoje osobnosti a sociálního chování
- Vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času dětí.
- Spolupráce s rodiči.
- Průběžné sledování konkrétních podmínek a situace ve škole z hlediska rizik výskytu sociálně patologických jevů.
- Diferencované uplatňování preventivních aktivit a programů podle věku dětí.
- Poskytování poradenských služeb a zajišťování poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky i rodiče.

Zaměření školy

- Budujeme vzájemnou důvěru mezi učitelem a žákem. Učitel získává důvěru žáka i prostřednictvím budování vztahu s rodinou. Při řešení problému je učitel otevřen komunikaci se žákem, s rodiči, s ostatními pedagogy, výchovným poradcem atd.
- Žáci velkou část vyučování spolupracují ve skupinách, ve dvojicích i ve skupinách napříč třídami. Podporujeme tak rozvoj kompetencí týmové práce, řešení konfliktů, učíme se pravidlům diskuse, ale také sdílení pocitů, obav, radostí, zážitků.
- V rámci projektového vyučování se žáci mohou blíže seznámit s děním kolem sebe, s aktuálními tématy. Žáci se navzájem lépe poznají, učí se spolupráci starších s mladšími. Je to důležitý prvek prevence šikany.
- Žáci dostávají komplexní vazbu od učitele, jsou informováni o svém pokroku i nedostacích. Pomáháme žákovi vybudovat si důvěru v sebe sama, ve vlastní síly, pozitivní vztah k okolnímu světu.
- Učitelé nabízejí všem rodičům možnost individuální konzultace. Mají také možnost zapojit se do výuky v rámci svých možností. Rodiče jsou pravidelně informováni o dění ve škole, obdrží informace, které obsahují nezbytná telefonní čísla, termíny třídních schůzek, tripartitních konzultací, prázdnin, zvláštních akcí apod.
- V rámci pedagogické diagnostiky učitel věnuje pozornost žákům, registruje signály o možném problému žáka a hledá příčiny a vhodné formy nápravy. Pokud je potřeba, spolupracuje s rodiči, s výchovným poradcem, případně s dalšími přizvaným odborníkem nebo institucí
- Porušování školního řádu, týkající se držení, distribuce a užívání návykových látek v prostorách školy je klasifikováno jako hrubý přestupek a jsou vyvozeny patřičné sankce. Jsou sledovány i další sociálně patologické jevy – šikana, vandalismus, brutalita, rasismus aj. Při jejich zjištění jsou navržena cílená opatření. V případě, kdy selže prevence ve škole, bude přistoupeno k následujícím opatřením: 1. individuální pohovor se žákem, 2. jednání s rodiči, 3. doporučení kontaktu s odborníky, 4. v případě nezájmu rodičů uvědomění sociálního odboru, oddělení péče o dítě, 5. v případě dealerství nebo jiné trestné činnosti oznámení Policii České republiky.

5. Cíle projektu

Cílem našeho programu je realizovat dlouhodobý, komplexní primární program, do něhož bude zahrnuto vše důležité, co je v současné škole k dispozici a vše, co již bylo s úspěchem vyzkoušeno.

Důraz klademe na informovanost žáků v hodinách rodinné a občanské výchovy, chemie, přírodopisu a dalších předmětů, na širokou nabídku volnočasových aktivit. Snažíme se do realizace programu zapojit maximální počet pedagogů ve vyučování i na neformální bázi při komunikaci se žáky.

Při realizaci tohoto programu chceme žáky vést k sebevědomí, správnému sebehodnocení, stanovení si reálných cílů v životě, k poznání sebe sama, k zvládnutí stresů, k dovednostem řešit své problémy bez pomoci léků a jiných návykových látek (ve spolupráci s rodiči). K tomuto cíli využijeme různých metod aktivního sociálního učení, individuálního přístupu k žákům apod. Za důležitou též považujeme motivaci rodičů a jejich spolupráci v rámci tohoto programu.

- dlouhodobé cíle
  - výchova ke zdravému životnímu stylu
  - rozvoj a podpora sociálních kompetencí
  - funkční informační systém
  - vést žáky ke správnému sebehodnocení, stanovení si reálných cílů v životě, poznání sebe sama, zvládnutí stresů
  - vytvářet podmínky pro příznivé pracovní klima a zdravý pracovní režim žáků a učitelů
  - posílení komunikačních dovedností
  - optimalizovat vztahy mezi žáky a učiteli, vytvořit důvěryhodné poradenské služby pro učitele, rodiče a žáky, spolupracovat se všemi institucemi a organizacemi v oblasti prevence.
- střednědobé cíle:
  - zapojování rodin do života školy, školní preventivní strategii zařadit do školních vzdělávacích programů.
  - Cílem působení v oblasti prevence je dítě s posílenou duševní odolností vůči stresu, schopné dělat samostatná a pokud možno správná rozhodnutí, dítě s přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi, s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
  - podílejí se na tvorbě zdravého životního prostředí a životních podmínek.

- krátkodobé cíle:
  - zmapování potřeb v oblasti primární prevence
  - finanční podpora školních preventivních aktivit

6. Způsob realizace

Základními kompetencemi prevence v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu jsou: zvyšování sociální kompetence – efektivní orientace v sociálních vztazích, odpovědnost za chování, uvědomění si důsledků jednání.

- posilování komunikačních dovedností – zvýšit schopnost řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku
- vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, zařazení do skupiny, vytvoření příznivé atmosféry bez strachu a nejistoty
- formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistických postojů.

Klíčové vyučovací oblasti jsou:

- Oblast přírodovědná (např. biologie člověka, fyziologie, biologické účinky drog, jejich chemické aspekty)
- Oblast zdravého životního stylu (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygieně, podmínky správné výživy, volný čas, apod.)
- Oblast společenskovední (proces socializace jedince, užší a širší společenské prostředí)
- Oblast občanské a rodinné výchovy (postavení rodiny ve společnosti, vedení domácnosti, správná výživa, formy komunikace)
- Oblast sociálně právní (právní aspekty drog, práva dítěte, význam a cíle reklamy)
- Oblast sociální patologie (postoj společnosti ke zneužívání drog, delikventní chování, xenofobie, šikanován, rasismus)

Preventivní témata jsou nejčastěji realizována v těchto předmětech: Český jazyk, prvouka, přírodověda, vlastivěda, občanská výchova, rodinná výchova, přírodopis, výtvarná výchova, tělesná výchova, chemie.

7. Konkrétní aktivity

Nespecifická prevence:

- Dlouhodobý projekt ve spolupráci s Centrem primární prevence Semiramis o.s.
- Vedení školního klubu pro volno časové aktivity
- Besedy na téma: „Kamarádství, přátelství“, „Vztahy mezi dívkami a chlapci“,
- Zvyšování příznivého klimatu třídy a celé školy formou organizování výletů, exkurzí, lyžařského výcvikového kurzu, sportovních dnů, Dětského dne, keramické dílny, letního sportovního kurzu, ozdravných pobytů, adaptačního kurzu a vánočního jarmarku.
- Široká nabídka volno časových aktivit
- Účast v literárních, výtvarných, sportovních soutěžích a v olympiádách
- Školní parlament rozvíjí zodpovědnost žáků za širší společenství a vzájemné soužití, je příležitostí pro zapojení žáků do organizace školy.
- Dlouhodobý projekt „Práva žáků“, který vedou naši bývalí žáci
- třídní setkání

Specifická prevence:

- Zaměření pozornosti na projekty prevence drogových závislostí, konzumace alkoholu, komerčního sexuálního zneužívání (spolupráce s Pedagogickým poradenstvím)
- Věnovat zvýšenou pozornost prevenci kouření – osvěta v rámci hodin Vzdr, Vobč, v třídnických hodinách
- Beseda s příslušníky PČR . „Represe protizákonných činů“
- Celoroční „Projekt prevence šikany“
- Téma kyberšikana v hodinách informatiky

- Projekt – „Školy proti kouření“ . S – World
- Projekt kočičí zahrada ve spolupráci s občanským sdružením Semiramis o.s.
- Dlouhodobý projekt „Práva žáků“, který vedou naši bývalí žáci
- Beseda na téma: „Sex, pornografie“, „O marihuaně“ (dlouhodobá spolupráce s o.s. Slánka)

Do výchovně-vzdělávacího procesu na školách a ve školních zařízeních je samozřejmě nutné zapojit též rodiče. Je důležité zabezpečit informovanost rodičů o postojích školy nebo školského zařízení k preventivní strategii a o možnostech intervence v případě selhání jejich dítěte. Záměr vzdělávat rodičovskou veřejnost v této oblasti pomocí tradičních aktivit nabízených školou se jeví z pohledu dlouhodobých zkušeností jako málo účinný. Je nutné hledat nové formy a metody k zapojení rodičů do výchovně vzdělávacího procesu.

Oblasti primárně preventivních aktivit pro rodiče:

- informační servis pro rodiče (seznámení s preventivní strategií školy, se školním řádem, poskytnutí adresáře poskytovatelů služeb s ohledem na problematiku zvládnání rizikových forem chování u dětí atd.),
- aktivní formy spolupráce s rodiči (přímá účast rodičů na preventivní strategii školy, kvalitní práce třídních učitelů směrem k rodičům, školní akce určené pro rodiče s dětmi, funkčnost poradenského systému školy
- školního poradenského pracoviště (ŠMP, výchovný poradce, školní psycholog)
- přednášková činnost je pasivní formou spolupráce s rodiči, písemná sdělení rodičům, distribuce informačních materiálů,
- odborná pomoc rodičům (mimo rámec školy), besedy s rodiči žáků k určitému problému, poradenství (práce s jednotlivcem jako členem rodiny, rodinná terapie, malé rodinné intervence, zprostředkování informací)

Ročník	1,2	3,4	5,6	7,8,9	Počet hodin/ Celkem
Prevence					
Záškoláctví	1	0	1	0	2
Šikana/agrese	1	3	3	4	11
Rizikové sporty/doprava	1	2	3	2	8
Rasismus/xenofobie	0	1	1	1	3
Sekty	0	1	1	1	3
Sex.rizikové chování	0	1	2	4	7
Adiktologie	2	2	4	2	10
Týrání, zneužívání	1	1	1	1	4
Poruchy příjmu potravy	0	2	4	2	8
Počet hodin celkem	6	13	20	17	56

- Proporční rozvržení témat jednotlivých devíti oblastí rizikového chování dle zvolených 4 věkových kategorií napříč základní školou (Miovský a kol.2012).

8. Specifické znalosti a dovednosti žáků u jednotlivých forem rizikového chování

Záškoláctví

Záškoláctví („chození za školu“) lze definovat jako neomluvenou nepřítomnost žáka základní či střední školy ve škole. Jedná se o přestupek žáka, který úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, zároveň však jde též o provinění proti školskému zákonu (zákon č. 561/2004 Sb., v aktuálním znění), který obsahuje ustanovení o povinné školní docházce. Nezřídká je spojeno s dalšími typy rizikového chování, které mají neblahý vliv na osobnostní vývoj jedince. Prevence záškoláctví je součástí školního řádu, školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán. Prevence záškoláctví, způsob omlouvání nepřítomnosti žáků, řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů je ošetřen Metodickým pokynem MŠMT „K jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ vydaným pod č. j.: 10 194/2002 – 14.

Ročník	Znalosti	Dovednosti	Způsobilost	Hodin
1 a 2	Zná školní řád a pravidla omlouvání absence ve škole. Rozumí tomu, proč je důležité chodit pravidelně do školy. Ví, jak udržovat a navazovat vztahy se svými spolužáky. Chápe důvody, proč rodiče kontrolují školní docházku. Ví, na koho se může obrátit, když má problém.	Umí chodit pravidelně do školy a dodržovat školní řád. Uplatňuje odložení svých aktuálních potřeb a umí se věnovat školním povinnostem. Umí se chovat slušně ke svým spolužákům a nevyvolává konflikty. Umí projevit své emoce a potřeby. Umí si přiznat problém se školní výukou nebo se spolužáky.	Má jasně profilované postoje ke školnímu řádu a dodržuje školní docházku. Zvládne pravidelně plnit školní a domácí úkoly. Spolupracuje s rodiči a pedagogy při dodržování své docházky. Aplikuje své získané znalosti a dovednosti v procesu omlouvání absence (nosí omluvenky včas, předkládá je TU atd.)	1

3 a 4	-	-	-	0
5 a 6	<p>Chápe systém omlouvání školní absence.</p> <p>Identifikuje rozdíl mezi situací, kdy nemůže jít a kdy se mu nechce do školy.</p> <p>Ví, jak zvládat své školní i domácí úkoly.</p> <p>Chápe, jak pracovat se školní neúspěšností a jak lze řešit problémy s výukou.</p> <p>Ví, jak pomoci kamarádovi, který má problémy s učením.</p> <p>Zná postihy, které by ho čekaly při nedodržování školní docházky a školního řádu.</p>	<p>Umí dodržovat stanovená pravidla chování ve vztahu ke škole.</p> <p>Dokáže rozpoznat projevy záškoláctví u sebe i u druhých.</p> <p>Umí si pracovat na svých úkolech a rozvrhnout si čas rovnoměrně mezi práci a zábavu.</p> <p>Uplatňuje spolehlivé a zodpovědné chování k sobě i druhým.</p> <p>Umí komunikovat o svých problémech.</p>	<p>Je schopno respektovat školní řád.</p> <p>Zvládne rozpoznat znaky záškoláctví u sebe i u svých spolužáků.</p> <p>Má jasně profilované kladné postoje ke vzdělávání a systému školní výuky.</p> <p>Zvládá dodržovat termíny úkolů a plnění školních povinností.</p> <p>Spolupracuje v komunikaci s rodiči a pedagogy v případě problému s výukou.</p>	1
7 8 9	-	-	-	0

(Miovský a kol.2012).

Šikana a extrémní projevy agrese

Do této skupiny projevů rizikového chování řadíme jakékoli extrémní formy agresivního chování namířeného proti druhé osobě (např. fyzické napadení s následkem ublížení na zdraví atd.), proti sobě (sebeпоškozování, sebetryznění, suicidální chování atd.) nebo proti věcem (vandalismus ve smyslu poškozování např. školního majetku, zařízení při sportovních utkáních, sprejerství atd.). Z tohoto hlediska je šikana pouze jedním z mnoha různých podob extrémně agresivního chování. Hranici pro označení „extrémní projevy agresivního chování“ přitom chápeme tak, že takové chování má za následek prokazatelnou psychologickou, fyzickou nebo materiální škodu či újmu. V tomto smyslu pak do tohoto velmi širokého konceptu samozřejmě spadají jakékoli projevy chování, které mají za následek dopad na zdraví či majetek a také sebeпоškozování v jakémkoli smyslu slova.

Ročník	Znalosti	Dovednosti	Způsobilost	Hodin
1 a 2	<p>Ví, že je do školy zakázáno nosit nebezpečné nástroje – nože, zbraně atd.</p> <p>Rozumí tomu, proč a jak jsou tyto nástroje nebezpečné.</p> <p>Zná možnosti, jak se chovat a bránit při napadení.</p> <p>Ví, že není povoleno ubližovat spolužákům a týrat zvířata.</p> <p>Chápe zásady slušného chování ve škole a vůči druhým lidem.</p>	<p>Umí dodržovat pravidla školy a třídy.</p> <p>Nemá potřebu fyzicky napadat, či slovně útočit na druhé.</p> <p>Používá slovní omluvu a umí přiznat chybu.</p> <p>Jedná s ohledem na druhé.</p> <p>Realizuje kamarádské vztahy.</p> <p>Má kladný postoj ke zvířatům.</p> <p>Nestýká se s nedůvěryhodnými lidmi.</p> <p>Nevyhledává nebezpečná místa.</p>	<p>Je schopné aplikovat své znalosti a dovednosti v chování ke spolužákům a ke zvířatům.</p> <p>Je schopno přiznat a napravit své chyby z nedbalosti.</p> <p>Dokáže ovládat své chování.</p> <p>Zvládne provádět jednoduchá dechová cvičení a relaxaci.</p>	2
	<p>Zná zásady bezpečnosti práce a provozu ve škole.</p> <p>Rozumí základním etickým a společenským pravidlům.</p> <p>Ví, jak se chovat v modelových nebezpečných situacích.</p> <p>Zná alespoň některé postupy, jak zvládnout agresivitu.</p> <p>Chápe bolest, kterou může způsobit agresivním chováním.</p> <p>Uvědomuje si rozdíl mezi agresivním chováním hrdinů reprezentovaných v médiích a v reálných situacích</p>	<p>Je odpovědné za své chování.</p> <p>Umí se chovat v souladu se zásadami slušného chování.</p> <p>Umí se samo ocenit.</p> <p>Realizuje se na řešení konfliktů a druhými lidmi.</p> <p>Umí vyjádřit své pocity.</p> <p>Nepotřebuje si dokazovat svou hodnotu skrz ponižování.</p> <p>Je ochotné se domluvit na společném řešení.</p>	<p>Je schopné aplikovat znalosti, postoje a dovednosti ve vztahu k dodržování školního řádu i etických pravidel.</p> <p>Dokáže respektovat práva a autonomii svých spolužáků.</p> <p>Zvládne pracovat se svou úzkostí a nervozitou.</p> <p>Aplikuje osvojené znalosti a komunikační dovednosti v chování ke svým spolužákům.</p> <p>Dokáže usměrnit</p>	3

	<p>v životě.</p> <p>Ví, na koho se může obrátit v případě potíží se šikanou nebo agresivitou.</p> <p>Chápe postihy, které by měl při využívání zbraní.</p> <p>Ví, jak se má zachovat, když zjistí, že je někomu ubližováno.</p>	<p>Neuplatňuje svou sílu skrze ubližování slabším spolužákům.</p> <p>Umí podpořit a pochválit svého kamaráda.</p> <p>Je dostatečně empatické.</p> <p>Umí naslouchat druhým.</p> <p>Používá svých znalostí tak, aby poznalo na svém spolužákovi, že je obětí šikany.</p> <p>Vnímá pocity studu za nevhodné chování vůči druhým.</p>	<p>projevy svých negativních emocí a udržet afekty pod kontrolou.</p> <p>Má jasně profilované postoje, hodnoty, znalosti a dovednosti ve vztahu k fyzické agresii.</p> <p>Je schopno řešit konflikty jinak než útokem či odplatou.</p> <p>Zvládne být pozorné ke svým potřebám i přáním ostatních.</p> <p>Je schopno se orientovat v sociálně náročných situacích.</p>	
	<p>Zná právní normy týkající se trestných činů a hranice trestní zodpovědnosti.</p> <p>Ví, jaké zdravotní a sociální následky může mít ublížení nebo zásah zbraní druhého člověka.</p> <p>Uvědomuje si, jak je nepříjemné zastrašování a vydírání druhé osoby.</p> <p>Rozpozná projevy šikany ve třídě.</p> <p>Rozumí postupům, jak se bránit a nepodporovat agresivní chování ve škole.</p> <p>Ví, jak může ochránit slabšího spolužáka.</p> <p>Ví, jak může jako kamarád či spolužák pomoci</p>	<p>Umí dodržovat pravidla a normy slušného chování.</p> <p>Organizuje své jednání tak, že se neúčastní školních a pouličních rvaček.</p> <p>Uplatňuje ocenění druhého za jeho názor či dosažený úspěch.</p> <p>Umí říct druhému, co mu vadí, neurážlivým způsobem.</p> <p>Neponižuje své vrstevníky.</p> <p>Nepoužívá vyhrožování v komunikaci se svými kamarády/spolužáky.</p> <p>Používá svých znalostí,</p>	<p>Má osvojeny znalosti, postoje, hodnoty a dovednosti ve vztahu k sobě, druhým lidem i majetku (např. není ochotné přistoupit na neadekvátní požadavky od skupiny vrstevníků, není členem dětských gangů, neúčastní se davových setkání a demonstrací a nevykazuje projevy vandalismu).</p> <p>Je schopno rozpoznat projevy šikany u sebe i ve třídě.</p> <p>Je způsobilé odolat psych. manipulaci.</p>	3

	<p>někomu, kdo je šikanován a zná hranice své role.</p> <p>Chápe, že agresivní čin není řešením konfliktní situace.</p> <p>Zná pravidla a zásady mezilidské komunikace.</p> <p>Ví, jak má postupovat v případě řešení konfliktů.</p> <p>Ví, jaké má možnosti, když se cítí ohrožený šikanou.</p> <p>Má k dispozici kontakty na příslušné osoby ve škole, které mu mohou pomoci v řešení šikany a sporů se spolužáky.</p>	<p>aby rozpoznalo, že se stalo obětí šikany.</p> <p>Neužívá nátlaku, cit. vydírání a manipulace k dosažení vlastních cílů.</p> <p>Nemá potřebu ponižovat či urážet své vrstevníky.</p> <p>Umí projevit své emoce.</p> <p>Umí otevřeně hovořit o problémech.</p> <p>Nepoužívá verbální agrese a vulgární nadávky.</p> <p>Realizuje své potřeby nekonfliktním způsobem.</p> <p>Umí požádat o pomoc svého učitele, školního psychologa či výchovného poradce.</p>	<p>Zvládne vyjednávat o kompromisu a řešení sporu.</p> <p>Dokáže zachovávat a nepřekračovat intimní hranice.</p> <p>Je schopno vyjádřit své emoce kultivovaným způsobem.</p> <p>Dokáže komunikovat o problémech.</p> <p>Je způsobilé respektovat práva a potřeby druhých lidí.</p> <p>Aktivně spolupracuje při vyšetřování šikany ve třídě (nezatajuje informace o dění a vztazích ve třídě, není ochotno krýt agresora či vinit oběť).</p>	
	<p>Zná zásady asertivního jednání.</p> <p>Ví, proč má význam hledat společná řešení konfliktů.</p> <p>Rozpozná situace, které jej vyvedou z míry.</p> <p>Ví, jak se v nich orientovat a zachovat odstup.</p> <p>Zná možnosti, jak řešit mezilidské spory a konfliktní situace.</p> <p>Zná techniky, jak zvládat</p>	<p>Uplatňuje alternativy a kompromisy v řešení konfliktů.</p> <p>Umí racionálně zhodnotit své kladné a záporné vlastnosti.</p> <p>Umí odhadnout, jak by se mohl/a chovat v krizových situacích.</p> <p>Je přirozeně sebevědomý.</p> <p>Má kladné sebepojetí.</p> <p>Používá způsoby, jak</p>	<p>Je schopno uplatnit znalosti, schopnost asertivity a sociální dovednosti v jednání a mezilidských interakcích (např. dohodnout se na vzájemném kompromisu, hledat společná řešení, udržet si vlastní identitu v komunikaci se silnějším spolužákem,</p>	

	svůj stres a impulzivní jednání. Ví, co mu pomáhá ve zvládnutí afektů a náhlých změn nálad.	zmírnit projevy svého sobectví a egoismu. Umí pracovat s technikami ke zmírnění stresu a úzkosti. Realizuje jednoduché relaxační techniky.	nechovat se destruktivně k sobě ani ostatním atd.). Dokáže se vyrovnat se svou negativní náladou. Zvládá své afektivní stavy. Aplikuje relaxační techniky. Zvládne provádět autogenní trénink.	
--	--	--	--	--

(Miovský a kol.2012).

Rizikové sporty a doprava

Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě je z hlediska realizace školské prevence v ČR relativně nová forma rizikového chování. Obecně jej definujeme jako záměrné vystavování sebe nebo druhých nepřiměřeně vysokému riziku újmy na zdraví, nebo dokonce přímého ohrožení života v rámci sportovní činnosti nebo v dopravě. Řadíme sem např. tajné závody aut přímo za plného provozu, záměrné ježdění pod vlivem psychoaktivních látek atd. Z hlediska sportu pak jde např. o aktivity jednoznačně a vědomě překračující fyzické síly a možnosti aktéra či aktérů (např. nekvalitně připravené raftové sjezdy divokých řek bez potřebného vybavení a zkušeností), vystavování se nepřiměřenému riziku při sportu (např. snowboarding v lavinových polích či vysoce nebezpečných zónách nebo extrémní sjezdy horských kol v nebezpečném terénu bez ochranných pomůcek atd.). Riziko přitom v duchu předchozího textu nechápeme jen jako záměrné vystavování sebe sama nepřiměřenému riziku, ale současně také jako ohrožování dalších osob a poškozování svého i cizího majetku a vybavení.

Ročník	Znalosti	Dovednosti	Způsobilost	Hodin
1,2	Ví, jak se má chovat, aby se přemístilo do školy a ze školy domů bez úrazů a nehody.	Uplatňuje zásady bezpečného chování v dopravě a neohrožuje svým chováním ostatní	Zvládne ovládat své chování a zbytečně neriskovat v dopravním provozu.	1

	<p>Identifikuje nebezpečná místa na své cestě.</p> <p>Ví, jak má postupovat, když se ztratí ve městě, nákupním centru, v parku, v ZOO atd.</p> <p>Ví, jak se bezpečně pohybovat na chodníku, po vozovce či na přechodu.</p> <p>Chápe, proč je zakázáno hrát si na chodníku a v blízkosti dopravních komunikací.</p> <p>Ví, jak se může chránit v dopravním provozu.</p> <p>Ví, co je důležité udělat před vstupem do vozovky.</p> <p>Chápe význam světelné signalizace na semaforu.</p> <p>Zná pravidla, jak se má chovat na křižovatce (jako chodec, cyklista, spuljezdec atd.).</p> <p>Chápe základní pravidla sportovních her a bezpečného sportování.</p>	<p>účastníky silničního provozu.</p> <p>Používá své znalosti, tak aby popsalo a rozpoznalo potencionálně nebezpečná místa na své cestě.</p> <p>Umí se vyhnout nebezpečným místům na své cestě do školy či domů.</p> <p>Organizuje své chování v krizových situacích – umí se zachovat klidně a řešit vyrovnaně situaci, když se ztratí.</p> <p>Používá strategie odmítnutí, když po něm chce někdo něco nepříjemného.</p> <p>Uplatňuje nařízení a pokyny ze strany vyučujících, městské policie při pohybu po dopravních komunikacích, přechodu přes vozovku apod.</p> <p>Umí respektovat pravidla silničního provozu při sportech (jízdě na kole, kolečkových bruslích či míčových krách).</p>	<p>Je schopné aplikovat osvojené znalosti a dovednosti na chování v dopravě (tj. vybrat si nejbezpečnější trasu své cesty, vyhnout se potenc. nebezpečným místům, nespolupracovat s ohrožujícími pasažéry apod.).</p> <p>Spolupracuje s pedagogy a příslušnými osobami při pohybu v silničním provozu.</p> <p>Je schopno vybrat si odpovídající fyzickou zátěž a pravidelně se jí věnovat.</p> <p>Aplikuje osvojené znalosti a dovednosti ve vztahu k rizikovým sportům (tj. nevyhledává nebezpečné činnosti, dbá na osobní bezpečnost, nosí ochranné pomůcky atd.).</p>	
--	--	--	--	--

3,4	<p>Ví, co může udělat samo a na co je třeba se zeptat rodičů.</p> <p>Zná základní předpisy pohybu po dopravních komunikacích, zásady bezpečné chůze a přecházení přes vozovku.</p> <p>Chápe pravidla chování při cestování v jednotlivých dopravních prostředcích.</p> <p>Ví, že si nesmí sednout k cizímu člověku do auta.</p> <p>Zná zásady a doporučení bezpeční jízdy na kole.</p> <p>Ví, co jsou to reflexní prvky a jak je správně používat.</p> <p>Chápe zásady správného přecházení přes vozovku (na křižovatce s i bez semaforu, v pěší zóně, městské či obytné části obce).</p>	<p>Používá své znalosti ohledně školního řádu a dodržuje pravidla slušného chování k sobě, k druhým lidem i školnímu a veřejnému majetku.</p> <p>Umí identifikovat potenciální nebezpečí ve sportu či dopravním provozu.</p> <p>Organizuje své chování vzhledem k dodržování pravidel v silničním provozu.</p> <p>Umí rozlišit a respektovat pravidla bezpečnosti chování v různých dopravních prostředcích.</p> <p>Uplatňuje používání reflexních prvků a ochranných pomůcek při sportu či pohybu v silniční dopravě.</p>	<p>Aplikuje osvojené znalosti a dovednosti v oblasti dodržování pravidel bezpečného chování v silničním provozu.</p> <p>Je způsobilý respektovat dopravní předpisy v silniční i železniční dopravě (např. registruje výstražný zvuk. signál, červené světlo na semaforu, nestrká se s kamarády na nástupišti /zastávce, nenaskakuje do rozjíždějícího se vlaku, vystupuje až po úplném zastavení vlaku apod.).</p> <p>Aplikuje dosažené znalosti a dovednosti týkající se správného použití reflexních prvků při konkrétních situacích (tzn. nosí je na svém batohu, při sportu či pohybu na méně osvětlené komunikaci).</p>	2
5,6	<p>Ví, jak se má chovat ve škole při hodině a o přestávkách.</p> <p>Chápe školní řád a pravidla slušného a bezpečného</p>	<p>Uplatňuje zákl. etické normy ve vztahu k druhým lidem a dodržování školního řádu.</p>	<p>Aplikuje své znalosti a dovednosti ve vztahu k vl. bezpečnosti a přizpůsobuje tomu chování ve škole,</p>	3

	<p>chování.</p> <p>Rozlišuje pravidla chování na hřišti, v tělocvičně, v šatně či ve školní družině.</p> <p>Ví, co je smyslem těchto pravidel a proč jsou užitečná.</p> <p>Ví, jak lze předcházet úrazům doma, ve škole a při sportu.</p> <p>Identifikuje, které předměty mohou být doma či ve škole nebezpečné.</p> <p>Ví, jak lze pracovat s potenc. nebezpečnými předměty.</p> <p>Identifikuje místa, kde lze bezpečně sportovat (tj. jezdit na kole, kolečkových bruslích, skateboardu apod.).</p>	<p>Umí se chovat v souladu s dopravními předpisy.</p> <p>Používá pravidla bezpečného chování při hře a pobytu venku.</p> <p>Organizuje své činnosti, tak aby eliminovalo možná rizika v dopravním provozu – při přecházení cest, jízdě na kole či kolečkových bruslích apod.</p> <p>Umí rozpoznat potencionálně nebezpečné činnosti a předměty.</p> <p>Realizuje bezpečnou manipulaci s domácími spotřebiči a pot. nebezpečnými předměty doma i ve škole.</p> <p>Organizuje si svůj čas na aktivní i pasivní odpočinek a regeneraci.</p> <p>Umí pečovat o své sportovní pomůcky a udržovat jejich funkčnost.</p>	<p>doma a v silničním provozu.</p> <p>Je způsobilé předcházet úrazům a zraněním pomocí preventivních opatření.</p> <p>Zvládne aplikovat své znalosti a dovednosti ve výběru vhodného místa ke sportu – tj. umí si najít ve svém okolí cyklostezku, klidnou komunikaci či park, hřiště, stadion apod.).</p> <p>Zvládne pravidelně pečovat např. o své jízdní kolo (např. pravidelně kontroluje funkčnost brzd, seřízení přehazovaček, světla, odrazky, pneumatiky, atd.).</p>	
7,8,9	<p>Rozumí významu důležitých dopravních značek.</p> <p>Vnímá své zdraví jako hodnotu.</p> <p>Chápe význam prevence</p>	<p>Organizuje své chování ve vztahu k dodržování dopravních předpisů.</p> <p>Umí poznat základní dopravní značky.</p>	<p>D) Je schopno aplikovat znalosti a dovednosti v oblasti bezpečného chování</p>	2

	<p>úrazů a zranění v kontextu vlastního života a osobních hodnot.</p> <p>Zná důsledky a trvalé následky úrazů ve sportu a dopravě.</p> <p>Chápe rizika a zdrav. dopady vrcholového sportu.</p> <p>Zná svoje limity ve sportování.</p> <p>Ví, jaký sport je pro něj vhodný.</p> <p>Zná místa, kde se dá tento sport bezpečně provozovat.</p> <p>Ví, jak se má zachovat v nouzové a život ohrožující situaci.</p> <p>Ví, že je zakázáno jet na kole či motocyklu pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek.</p> <p>Má k dispozici kontakty na dětské lékaře a zdravotnická zařízení ve svém okolí.</p>	<p>Uplatňuje pravidla bezpečného chování ve sportu a v dopravě.</p> <p>Umí odhadnout své tělesné schopnosti a výkon ve sportu.</p> <p>Organizuje své sportovní aktivity a pravidelně je zařazuje do svého denního programu.</p> <p>Respektuje své tělesné limity a výkon ve sportu.</p> <p>Umí si vybrat vhodný sport a místa, kde jej může bezpečně praktikovat.</p> <p>Používá své znalosti ve správném postupu při dopravní nehodě.</p> <p>Umí poskytnout první pomoc a vyhledat odbornou lékařskou pomoc v případě potřeby ošetření.</p> <p>Realizuje bezpečnou jízdu na kole a neřídí motorku pod vlivem alkoholu a návykových látek.</p>	<p>v silničním provozu.</p> <p>A) Má jasně profilované postoje a hodnoty ve vztahu k vlastnímu zdraví.</p> <p>D) Aplikuje osvojené znalosti, postoje a dovednosti ve vztahu ke sportu (tj. vyhýbá se rizikovým sportům, nosí přilbu a ochranné pomůcky, je dostatečně opatrné apod.).</p> <p>A) Je způsobilé provozovat sport na sobě vyhovující, individuální úrovni.</p> <p>D) Je schopno identifikovat potencionální nebezpečí a přizpůsobit svoje chování konkrétní krizové situaci.</p> <p>A) Je způsobilé poskytnout první pomoc či zprostředkovat kvalifikovanou zdrav. péči.</p>	
--	--	--	--	--

			D) Je schopno neprovozovat sport či jízdu na kole a motocyklu pod vlivem alkoholu a jiných návyk. látek.	
--	--	--	---	--

(Miovský a kol.2012).

Projevy rasismu a xenofobie

Rasismus a xenofobie je obecně soubor projevů směřujících k potlačení zájmů a práv menšin, které pro potřeby školské prevence třídíme do obou uvedených kategorií, tedy zastávání rasové nerovnocennosti v jakémkoli smyslu slova, podporování rasové nesnášenlivosti a netoleranci vůči menšinám a odlišnostem.

Ročník	Znalosti	Dovednosti	Způsobilost	Hodin
--------	----------	------------	-------------	-------

3,4	<p>Má základní informace o národnostních menšinách, které žijí na našem území.</p> <p>Ví, že každý člověk má stejná práva bez ohledu na své názorové, náboženské či politické přesvědčení.</p> <p>Rozlišuje různé způsoby života, odlišné názory, myšlení a vnímání světa.</p> <p>Rozumí tomu, že všechny etnické skupiny si jsou rovnocenné a žádná rasa není nadřazená nad jinou.</p> <p>Identifikuje společné a rozdílné rysy svojí kultury s kulturou určité národnostní menšiny.</p> <p>Chápe odlišnosti a specifika dané etnické skupiny jako obohacující a přínosné pro naše kulturní prostředí – nikoliv jako zdroj konfliktů.</p> <p>Rozpozná projevy rasismu a xenofobie ve svém okolí.</p>	<p>Uplatňuje osvojené znalosti a postoje ve vztahu k příslušníkům jiné etnické skupiny či národnostní menšiny a vnímá je jako plnoprávné a rovnocenné spoluobčany.</p> <p>Umí ocenit individualitu své osobnosti i svého spolužáka.</p> <p>Umí vytvářet rovnocenné a přátelské vztahy.</p> <p>Uplatňuje snahu porozumět kulturním, sociálním a individuálním odlišnostem dětí z jiné etnické skupiny.</p> <p>Respektuje názory, práva a potřeby druhých lidí.</p> <p>Umí projevit svůj názor.</p> <p>Používá v komunikaci dostatek prostoru, tak aby mohl druhý člověk otevřeně vyjádřit své emoce, názory a postoje.</p>	<p>Má jasně profilované postoje tolerance a respektu k odlišným etnickým skupinám.</p> <p>Je způsobilé aplikovat své znalosti a dovednosti v chování k příslušníkům jiné etnické skupiny či národnostní menšiny.</p> <p>Aplikuje komunikační dovednosti ve vztazích s dětmi z odlišné etnické skupiny (např. pomůže spolužákovi, který má problémy s výslovností či gramatikou, používá neverbální komunikaci aj.)</p> <p>Spolupracuje s druhými dětmi při společných úkolech ve škole.</p> <p>Aplikuje osvojené znalosti, dovednosti a postoje v chování k tělesně slabšímu, handicapovanému či jinak soc. znevýhodněnému spolužákovi.</p>	1
5,6	<p>Zná hlavní rysy chování, kulturní tradice a odlišnosti etnických menšin, které žijí</p>	<p>Umí identifikovat projevy či náznaky rasismu a xenofobie.</p>	<p>Má jasně profilované postoje, znalosti a dovednosti k projevům</p>	1

	<p>v české a evropské společnosti.</p> <p>Chápe individ. rozdílnosti v chování a jednání lidí z jiné národnosti menšiny.</p> <p>Pozná projevy a náznaky rasové nesnášenlivosti či intolerance ve své třídě a škole.</p> <p>Zná příčiny vzniku a dopady rasismu v dějinách lidstva.</p> <p>Uvědomuje si svou vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty.</p> <p>Rozumí specifickým odlišnostem v chování a životě příslušníků národnosti menšin.</p>	<p>Používá svých znalostí o kultuře, aby mohlo porozumět kulturně specifickým rozdílům určité etnické skupiny či minority.</p> <p>Umí odlišit negativní projevy příslušníků dané kultury od jejich tradičních zvyků (hlučnost vs. spontaneita chování).</p> <p>Uplatňuje toleranci v přístupu ke specifickým zájmům, názorům a projevům příslušníků z odlišné etnické skupiny.</p> <p>Je dostatečně empatické.</p> <p>Umí naslouchat druhým.</p>	<p>rasismu a xenofobie ve své třídě a soc. prostředí.</p> <p>Aplikuje znalosti a komunikační dovednosti ve spol. životě s příslušníky odlišné kultury.</p> <p>Spolupracuje s dětmi z jiných etnických skupin a národ. menšin ve své třídě (podílí se na příznivém klimatu ve třídě, vytváří podpůrnou atmosféru apod.).</p> <p>Je schopno aplikovat pozitivní postoje ve vztahu k příslušníkům jiných etnických skupin.</p> <p>Zvládne rozvíjet pocity a vědomí sounáležitosti s jinými národ. menšinami.</p>	
7,8,9	<p>Má dostatek informací o různých etnických skupinách žijících v české a evropské společnosti.</p> <p>Chápe v obecných souvislostech zdroje odlišnosti projevů, chování a jednání lidí z různých etnických skupin či minorit.</p>	<p>Umí racionálně zhodnotit a kriticky posoudit kladné a záporné vlastnosti příslušníků určité národnosti menšiny.</p> <p>Používá kritické myšlení.</p> <p>Umí si vytvořit</p>	<p>Aplikuje osvojené znalosti a dovednosti, postoje v chování k příslušníkům odlišných etnických skupin.</p> <p>Spolupracuje při řešení problémů s rasismem či xenofobii ve svém okolí.</p>	1

	<p>Zná principy civilizované a demokratické společnosti.</p> <p>Zná Listinu základních práv a svobod a Úmluvu o právech dítěte.</p> <p>Rozumí významu globalizace v moderní společnosti.</p> <p>Chápe příčiny a důsledky diskriminace, xenofobie a rasismu.</p>	<p>objektivní názor a nezávislý postoj.</p> <p>Realizuje komunikaci se svými vrstevníky a mladými lidmi na bázi vzájemného porozumění, tolerance a otevřeného jednání.</p> <p>Umí vytvářet přátelské, rovnocenné a důvěrné vztahy.</p> <p>Respektuje fyzické a psychické odlišnosti lidí z jiných etnických skupin.</p>	<p>Je schopno reflektovat a respektovat zvyšující se sociokulturní rozmanitost v našem prostředí.</p> <p>Zvládne rozvíjet vztahy s druhými bez ohledu na jejich etnický, sociální či náboženský původ.</p>	
--	---	---	--	--

(Miovský a kol.2012).

Prevence rizik spojených s působením sekt a členstvím v nich

Navzdory diskusi o tom, jaká kritéria jsou pro definici sekty přijatelná, či nikoli, chápeme z hlediska prevence tuto oblast jako soubor psychologických, sociálních, ekonomických a dalších důsledků působení sekty. Sektou v tomto kontextu rozumíme pro naši potřebu určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, přičemž dochází k postupné sociální izolaci, manipulaci a dalším extrémním zásahům do soukromí participujících osob. Z hlediska prevence je zde opět klíčová oblast důsledků pro duševní a somatické zdraví, sociální postavení, ekonomickou oblast, ojedinele též trestněprávní důsledky (nabádání či podpora trestné činnosti páchané v zájmu sekty).

Ročník	Znalosti	Dovednosti	Způsobilost	Hodin
3,4	Chápe, že existují různé přístupy k náboženství a víře a rozumí obsahu pojmů víra a náboženství.	Má kritické myšlení. Je přirozeně zvědavé. Umí si najít svůj způsob sebevyjádření.	Zvládne uznat a ocenit skutečnou autoritu. Je schopno se vyrovnat s pocitem viny.	1

	<p>Má přehled o hlavních náboženských směrech.</p> <p>Ví, jaký je rozdíl mezi náboženstvím a sektou.</p> <p>Zná základní znaky a rizika, kterými se sekta vyznačuje.</p>	<p>Umí aktivně projevit vlastní iniciativu.</p> <p>Realizuje přiměřený kontakt se svými vrstevníky.</p>	<p>Dokáže projevit svůj nesouhlas s názorem referenční skupiny.</p> <p>Má jasně profilované postoje, hodnoty, znalosti a dovednosti ve vztahu k vrstevnické skupině (tj. cení si svou hodnotu, nepodléhá skupinovým tlakům apod.).</p>	
5,6	<p>Zná alespoň některé církve, které jsou v ČR státem uznané a registrované a zná příklady skupin považovaných za sekty.</p> <p>Zná tyto sekty a jejich pravidla.</p> <p>Chápe, že určité náboženské přesvědčení a praktiky mohou být nebezpečné.</p> <p>Ví, jak se projevuje skutečná a falešná autorita a rozumí rozdíl mezi autoritou a autoritářstvím.</p> <p>Ví, kde má svoje hranice –tj. kam až je možné připustit druhé a kam už ne.</p> <p>Zná možnosti, jak se bránit nátlaku ze strany druhých.</p> <p>Ví, jak se má zachovat v konfliktních situacích.</p>	<p>Má schopnost analytického a racionálního myšlení.</p> <p>Umí se samostatně rozhodovat.</p> <p>Přijímá zodpovědnost za své jednání.</p> <p>Je odolné vůči konfrontaci.</p> <p>Umí poznat pravou autoritu od falešné.</p> <p>Používá své znalosti o psych. manipulaci a umí rozpoznat její projevy.</p> <p>Umí přijmout názor druhého a přitom si uchovat vlastní přesvědčení.</p> <p>Uplatňuje postupy, jak se vyrovnat s potřebou samoty a soc. izolace.</p>	<p>Je schopno logicky argumentovat.</p> <p>Je způsobilé nepodléhat kolektivnímu myšlení, založenému na nátlaku.</p> <p>Dokáže se vyrovnat s komplexem méněcennosti.</p> <p>Je schopno projevovat vlastní snaživost a aktivitu.</p> <p>Je způsobilé odolat a čelit psych. manipulaci.</p> <p>Zvládne se orientovat ve svých potřebách a cílech.</p> <p>Je schopno pracovat se sklony k soc. izolaci.</p>	1
7,8,9	<p>Má dostatečný přístup k novým informacím a</p>	<p>Umí pracovat s novými informacemi.</p>	<p>Aplikuje osvojené znalosti, dovednosti a</p>	1

	<p>objektivním info. zdrojům. Chápe v obecné rovině význam dogmat a církevních pouček. Ví, jaké metody a strategie používají příslušníci sekt k získání nového člena. Zná rizika spojená se vstupem do některé sekty. Ví, že určité rituály a sexuální praktiky nejsou slučitelné s náboženským přesvědčením. Zná v obecné rovině projevy a změny chování, které mohou být spojeny se členstvím v sektě.</p>	<p>Je flexibilní v myšlení. Umí si vytvořit vlastní názor. Má jasně formulované své životní cíle, priority a plány do budoucna. Má dostatečně rozvinuté zdravé sebevědomí. Používá adekvátní hodnocení závažnosti negativního činu a dopadů svého jednání. Umí se vyrovnat s pocitem prázdnoty a frustrace. Realizuje se ve školních a mimoškolních aktivitách a umí se obrátit na příslušnou osobu v případě potřeby pomoci.</p>	<p>hodnoty ve vztahu k vlastní filosofii a osobním cílům. Je schopno přijmout svoje negativní vlastnosti a vyrovnat se s pocitem viny za drobné prohřešky. Zvládne naplnit potřebu výlučnosti a nadřazenosti ve spol. přijatelných aktivitách. Je schopno žít podle svých přesvědčení a vyhnout se nebezpečnému chování druhých. Je způsobilé si vytvořit sociální zázemí a podpůrnou soc. síť.</p>	
--	---	---	---	--

(Miovský a kol.2012).

Prevence sexuálního rizikového chování

Sexuální rizikové chování považujeme za soubor behaviorálních projevů doprovázejících sexuální aktivity a vykazujících prokazatelný nárůst zdravotních, sociálních a dalších typů rizik. Může se přitom jednat o relativně v populaci frekventované fenomény (např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky např. v nevhodných hygienických podmínkách atd.). Patří sem také fenomény kombinující více typů rizikových projevů, jako např. kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách atd. Zařazujeme sem také různé nové trendy/fenomény přinášející zvýšené riziko i jiných než pouze zdravotních dopadů, jako např. zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání

mobilním telefonem, ev. nahrávání na video se zvýšeným rizikem zneužití takového materiálu. Proces realizace sexuální výchovy na základních školách je uveden v Doporučení MŠMT „K realizaci sexuální výchovy v základních školách“, vydaném pod č. j. 26 976/2009-22. Tabulka č. 11 obsahuje návrh znalostí, dovedností a způsobilostí (kompetencí) pro oblast prevence sexuálního rizikového chování pro základní 4 věkové kategorie.

Ročník	Znalosti	Dovednosti	Způsobilost	Hodin
3,4	<p>Ví, že existuje sexuální chování a rozumí pojmu sexualita u sebe i u druhých lidí.</p> <p>Vnímá sexualitu jako přirozenou součást života.</p> <p>Ví obecně, jak vzniká a rodí se dítě.</p> <p>Zná, jak funguje lidské tělo.</p> <p>Chápe, že existují biologické, psychické a sociální rozdíly mezi chlapci a dívkami.</p> <p>V obecné rovině zná rozdíly mezi „mužskými“ a „ženskými“ vzorci chování.</p>	<p>Přiměřeně se zajímá se o lidskou reprodukci.</p> <p>Umí mluvit o svém těle bez rozpaků a pocitu studu.</p> <p>Umí reagovat na zvědavost sebe i druhých.</p> <p>Uplatňuje samostatné rozhodování.</p> <p>Umí na své úrovni komunikovat o sexualitě.</p> <p>Realizuje možnosti řešení problémů se vztahy k blízkým lidem.</p> <p>Umí projevit souhlas i nesouhlas v záležitostech týkajících se zdraví a těla.</p>	<p>Je schopno si vyhledat potřebné informace, které potřebuje vědět.</p> <p>Je způsobilé dodržovat základní hygienu a péči o tělo.</p> <p>Je schopno činit informovaná rozhodnutí.</p> <p>Zvládne se zeptat svého učitele na otázky týkající se sexuality a reprodukce.</p> <p>Je schopno aplikovat osvojené znalosti a dovednosti do modelových situací sexuálního chování.</p>	1
5,6	<p>Pozná u sebe problémy s menstruací a pohl. orgány.</p> <p>Ví, že existuje a jak se projevuje u žen premenstruační syndrom.</p>	<p>Používá osvojené znalosti ve vztahu ke svému fyzickému i duševnímu zdraví a péči o tělo.</p> <p>Umí porozumět svým</p>	<p>Dokáže uspokojit svou touhu po nových zážitcích a vzrušení nerizikovým způsobem chování.</p> <p>Je schopno klidně</p>	2

	<p>Rozumí svým emocím a prudkým změnám nálad.</p> <p>Chápe, jak probíhá vývoj dítěte uvnitř matky.</p> <p>Identifikuje, které věci mohou poškodit plod.</p> <p>Uvědomuje si rizika spojená s interrupcí.</p> <p>Ví, kdy je člověk zralý pro sexuální styk.</p> <p>Chápe, že masturbace není škodlivá a zdraví nebezpečná.</p> <p>Ví, jak se má chovat k osobám opačného pohlaví.</p> <p>Rozlišuje mezi odbornými a nedůvěryhodnými zdroji informací popisujících sexuální chování a proces dospívání.</p>	<p>emocím a kontrolovat je.</p> <p>Má dostatečně rozvinutou sebekontrolu.</p> <p>Umí odmítnout projevy náklonnosti, které jsou mu nepříjemné.</p> <p>Uplatňuje etické a morální hodnoty týkající se sex. chování a mezilidských vztahů.</p> <p>Používá dosažené znalosti o vhodném chování v interakcích s druhými lidmi.</p> <p>Umí si najít potřebné informace ohledně dospívání, vývoje sexuality a sex. chování v seriózních zdrojích.</p> <p>Realizuje získané znalosti o sex. chování v přístupu k médiím.</p>	<p>mluvit o mezilidských vztazích a sexuálním chování.</p> <p>Spolupracuje při výuce sexuální výchovy a klade otázky, které jej zajímají.</p> <p>Zvládne přijít za svým učitelem/školním psychologem a požádat o pomoc v problémech s prožíváním dospívání či vývoje sex. chování.</p> <p>Je schopné si zjistit odpovědi na své otázky týkající se sexuality v důvěryhodných zdrojích.</p> <p>Zvládne aplikovat dosažené znalosti a dovednosti v přístupu k médiím a skupině vrstevníků.</p>	
7,8,9	<p>Má dostatek informací o antikoncepčních prostředcích.</p> <p>Ví, co je to bezpečný sex.</p> <p>Uvědomuje si rizika spojená s nákazou virem HIV a nemocí AIDS.</p> <p>Ví, jak se používá kondom.</p> <p>Rozumí významu prevence</p>	<p>Rozumí srovnávání spolehlivosti a účinnosti jednotlivých antikoncepčních metod.</p> <p>Uplatňuje zodpovědné chování v oblasti sexuality.</p> <p>Umí odhadnout, který</p>	<p>Má jasně profilované postoje, znalosti a dovednosti ve vztahu k sex. chování.</p> <p>Dokáže navazovat rovnocenné vztahy s jedinci opačného pohlaví.</p> <p>Je schopno přistupovat</p>	4

	sexuálně přenosných chorob.	způsob antikoncepce bude pro něj do budoucna nevhodnější. Používá své znalosti a umí poznat symptomy sex. přenosné nemoci.	k lidem nakaženým AIDS s respektem a pochopením. Je způsobilý se vyhnout sex. rizikovým praktikám. Zvládne si uvědomit rizika spojená s náhodným sexem.	
--	-----------------------------	--	---	--

(Miovský a kol.2012).

Poruchy příjmu potravy

Spektrum poruch příjmu potravy chápeme v souladu se současným pojetím zdravotní prevence jako poruchy způsobené rizikovými vzorci chování ve vztahu k příjmu potravy založeném většinou na negativním sebehodnocení odvozeném od zkresleného vnímání vlastního těla s důsledky jak výrazné podváhy, tak výrazné nadváhy a jejich dalších komplikací zdravotních, sociálních a psychologických. Současně je nutné tuto oblast chápat v širším kontextu potřeb zdravého, vyváženého životního stylu a životosprávy od raného dětství zvláště u rizikového jedince a jeho rodiny na pozadí společenského přístupu k problematice (tlaku k extrémním, pro mnohé nedostižným „virtuálním“ ideálům krásy).

Ročník	Znalosti	Dovednosti	Způsobilost	Hodin
3,4	Rozumí konceptu problémů se stravováním. Ví, že není správné nejíst, když má hlad. Zná hlavní zdravotní rizika provázející hladovění. Chápe význam pravidelnosti v příjmu potravy. Má představu o tom, jak vypadá zdravé jídlo.	Umí si připravit jednoduchou zdravou svačinu. Organizuje si pravidelný denní režim a životosprávu. Snaží se jíst v klidu. Důkladně žvýká. Umí požádat rodiče o zvýšení příjmu ovoce	Je schopno jíst pravidelně a v klidu. Aplikuje osvojené znalosti, postoje a dovednosti ve vztahu ke konzumaci dostatečného množství ovoce a zeleniny a příjmu tekutin.	2

		<p>a zeleniny.</p> <p>Uplatňuje své znalosti o zdravé výživě ve výběru a konzumaci potravin.</p>	<p>Zvládne preferovat a vybrat si čerstvou a vyváženou stravu.</p>	
5,6	<p>Ví, že poruchy příjmu potravy jsou duševní nemoci.</p> <p>Zná rozdíly mezi mentální anorexií a mentální bulimií.</p> <p>Má informace o symptomech ortorexie, kompulzivního přejídání a závislosti na jídle.</p> <p>Ví, že emocionální stav a aktuální nálada se podílí na množství a typu potravy.</p> <p>Zná doporučené denní dávky vitaminů a min. látek.</p> <p>Identifikuje přirozené zdroje základních živin – sacharidů, bílkovin a tuků.</p> <p>Ví, jak funguje trávicí soustava a proces metabolismu živin.</p>	<p>Umí odlišit projevy mentální anorexie od mentální bulimie.</p> <p>Uplatňuje získané znalosti o poruchách příjmu potravy – umí poznat na druhém problémy s výživou a identifikovat poruchu příjmu potravy, odlišit somatické projevy při nedostatku živin a představit si, jak vypadá člověk trpící poruchou příjmu potravy.</p> <p>Umí si naplánovat jídelníček s ohledem na svůj zdravotní stav a energetický výdej.</p> <p>Dodržuje osvojené stravovací a pitné návyky.</p>	<p>Je způsobilé identifikovat rozdíl mezi mentální anorexií a bulimií.</p> <p>Zvládne nebýt úzkostné, když sní občas „nezdravé“ jídlo.</p> <p>Aplikuje znalosti a dovednosti směrem ke konzumaci vyvážených jídel.</p> <p>Je schopno nepodléhat rychlému střídání nutričních doporučení.</p> <p>Aplikuje znalosti o výživě do svých nutričních preferencí.</p> <p>Je způsobilé dodržovat základní nutriční doporučení.</p>	4
7,8,9	<p>Zná zásady správné životosprávy, psychohygieny a zdravého životního stylu.</p> <p>Chápe hodnotu vlastního zdraví a tělesné pohody.</p> <p>Je si vědomo svých předností a nedostatků</p>	<p>Umí identifikovat nadváhu, obezitu, normální hmotnost, podvýživu a malnutrici.</p> <p>Uplatňuje poznatky o významu zdraví v kontextu duševní</p>	<p>Aplikuje své znalosti, postoje a dovednosti v přístupu k tělesnému i duševnímu zdraví.</p> <p>Je schopno se vyrovnat se svými tělesnými nedostatky.</p> <p>Dokáže se ocenit za</p>	2

	<p>týkajících se vzhledu.</p> <p>Ví, jak identifikovat poruchy příjmu potravy – u sebe i druhého člověka.</p> <p>Zná doporučený poměr mezi energetickým příjmem a výdejem/den.</p> <p>Chápe doporučený poměr esenciálních živin v potravě.</p> <p>Zná výživovou pyramidu.</p> <p>Chápe nevýhody instantních a chem. upravených potravin.</p> <p>Zná škodlivé dopady časté konzumace jídla z rychlého občerstvení.</p> <p>Rozumí významu zdravé výživy v prevenci obezity, nemocí zažívacího traktu a nádorových onemocnění.</p> <p>Zná negativní důsledky poruch příjmu potravy na možnost těhotenství a celkový zdrav. stav.</p>	<p>pohody a životního stylu.</p> <p>Umí ocenit své přednosti týkající se fyzického vzhledu.</p> <p>Používá techniky sebe-monitoringu a umí u sebe poznat, že má problémy se stravováním.</p> <p>Uplatňuje získané poznatky o výživě k sestavení zdravého jídelníčku.</p> <p>Umí se orientovat v základních výživových doporučeních.</p> <p>Organizuje své chování podle předem stanovených, reálných cílů vzhledem ke zdravému stravování.</p> <p>Umí si vytvořit vlastní jídelníček na základě svých tělesných potřeb.</p> <p>Realizuje své potřeby s ohledem na význam zdraví.</p> <p>Umí identifikovat rizika a dopady PPP na zdraví.</p>	<p>dosažený úspěch.</p> <p>Vyazuje známky kladného sebehodnocení.</p> <p>Je schopné si uvědomovat pocit vlastní hodnoty.</p> <p>Má jasně profilované postoje, znalosti a hodnoty směrem ke kvalitnější výživě.</p> <p>Dokáže odhadnout orientační kalorickou hodnotu potravin.</p> <p>Aplikuje získané znalosti a dovednosti do svého denního režimu a zvládá vyvážit podíl tělesné a duševní aktivity, práce a zábavy, trávení aktivního volného času a odpočinku.</p> <p>Je schopno se zaměřit na rovnoměrné zvyšování fyzické i psychické síly.</p>	
--	---	--	--	--

(Miovský a kol.2012).

Prevence týrání, zneužívání a zanedbávání dětí

Do okruhu poruch a problémů spojených se syndromem týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte řadíme veškeré projevy spojené s následky týrání, zanedbávání či zneužívání (jako jsou např. deprivanční projevy, výchovné problémy, adaptační problémy, zdravotní a psychické následky atd.). Do této oblasti spadá jak okruh programů zaměřených na prevenci výskytu těchto jevů ve společnosti, tak včasné zachycení jejich projevů včetně odpovídající intervence.

Ročník	Znalosti	Dovednosti	Způsobilost	Hodin
1, 2	Ví, že není povoleno, aby se jej intimně dotýkal cizí člověk. Chápe, že jej nesmí nikdo nutit do toho, aby se ono intimně dotýkalo druhých lidí.	Umí odlišit, které chování je nevhodné a co je zakázáno, aby mu činil někdo druhý. Umí požádat o pomoc v případě ohrožení nebo strachu z týrání a sex. zneužívání.	Má jasně profilované postoje k autoritám a umí je uplatnit v konkrétních situacích. Zvládne odmítnout nevhodné chování blízké i cizí osoby.	1
3,4	Ví, že existují a jak se projevují nejčastější sex. poruchy chování (pedofilie, zoofilie, exhibicionismus atd.). Chápe, že to není ostuda ani jeho vina, když se stane obětí týrání či sex. zneužívání. Rozumí tomu, proč je důležité a pro něj užitečné ohlásit projevy zneužívání svému učiteli/školnímu psychologovi. Má k dispozici kontakty na odbornou pomoc (linky bezpečí, krizová centra,	Používá svých znalostí o sex. poruchách chování a umí identifikovat jednotlivé druhy v modelových situacích. Umí rozpoznat projevy týrání, zanedbávání péče a zneužívání. Používá strategie odmítnutí na člověka, který mu je nesympatický, obtěžuje jej, či si vynucuje sex. praktiky.	Má osvojeny etické normy, hodnoty, postoje, znalosti a dovednosti ve vztahu k sexualitě a dokáže je adekvátně použít v daných situacích a vztazích. Je schopno přiměřeně projevat své emoce, sex. chování a vlastní atraktivitu – není zbytečně vyzývavé, koketní, neprovokuje své okolí. Je způsobilé kritického	1

	<p>PPP, střediska pro rodinu apod.).</p> <p>Ví, jak se projevují a jak poznat znaky důvěryhodných lidí.</p>	<p>Posiluje adekvátně své sebevědomí.</p> <p>Umí si vytvořit pohlavní identitu.</p> <p>Umí vyhledat odbornou pomoc (krizové centrum, PPP, školního psychologa či lékaře).</p>	<p>myšlení.</p> <p>Spolupracuje při vyšetřování týrání, zanedbávání či sex. zneužívání sebe, spolužáka nebo dítěte ze svého okolí.</p>	
5,6	<p>Zná základní dokumenty o právech a svobodách dítěte.</p> <p>Orientuje se obecně v legislativě týkající se trestných činů.</p> <p>Chápe právní postihy, které jsou za týrání zvířat, lidí a sex. zneužívání dětí.</p>	<p>Umí poznat znaky týrání, sex. zneužívání či zanedbávání povinné péče u sebe i druhého.</p> <p>Používá svých znalostí o trestní legislativě týkající se týrání a zneužívání dětí.</p> <p>Umí rozpoznat přiměřený a neadekvátní tělesný trest.</p>	<p>Má osvojeny znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty v přístupu k utrpení a bolesti druhých – záměrně nepůsobí bolest sobě ani druhým lidem, nechová se sebedestruktivně, nevyhledává slabá místa druhých a nezneužívá své místo ve skupině vrstevníků.</p>	1
7,8,9	<p>Rozumí tomu, jakou péči mu mohou rodiče vzhledem ke svým finančním a časovým možnostem poskytnout.</p> <p>Zná znaky rodičovského týrání, zanedbávání či sex. zneužívání u sebe i ostatních dětí.</p> <p>Chápe, jak funguje a projevuje se zdravá sexualita.</p>	<p>Umí identifikovat hranice bezpečného vztahu rodič–dítě.</p> <p>Uplatňuje strategie odmítnutí na neslušné návrhy, nepřiměřené nebo sexuální požadavky, které překračují jeho intimní hranice.</p> <p>Umí odlišit konstruktivní</p>	<p>Zvládne identifikovat hranice vztahu se svými rodiči.</p> <p>Dokáže jednat citlivě a důstojně s druhými lidmi.</p> <p>Má osvojeny základní hodnoty – pocity jistoty a bezpečí a umí je uplatnit v mezilidských vztazích.</p> <p>Je schopno použít</p>	1

	<p>Má přehled o jednotlivých sex. poruchách a dysfunkcích.</p> <p>Ví, že je nutné ohlásit ve škole nebo na policii projevy týrání či sex. zneužívání u sebe či svého spolužáka/ kamaráda.</p> <p>Zná strategie a techniky, jak se bránit vyhrožování, cit. vydírání, zesměšňování, nátlaku a snaze o manipulaci.</p>	<p>kritiku od neoprávněných a rozporuplných požadavků.</p> <p>Uplatňuje vlastní sex. identitu ve vztazích k opačnému pohlaví.</p> <p>Nebojí se přiznat, že se stalo obětí týrání či sex. zneužívání.</p> <p>Používá znalosti o syndromu CAN – umí upozornit svého učitele na jeho projevy či podezření u sebe i spolužáka.</p>	<p>svých znalostí, komunikačních dovedností a asertivních schopností v konkrétních situacích (konflikty, konfrontace, kritika apod.).</p> <p>Je schopno aplikovat získané znalosti, asertivní schopnosti a dovednosti v komunikaci s potencionálním agresorem.</p>	
--	--	--	--	--

(Miovský a kol.,2012)

9. Krizový plán

- Posoudit zdravotní stav (1. pomoc, záchranná služba)
- Prodiskutovat případ se žákem nebo zajistit intervenci (výchovný poradce)
- Nevyhýbat se rozhovoru (zájem)
- Neslibovat, že nebudete nikoho informovat
- Informování zákonných zástupce
- Informování OSPOD
- Informování PČR
- Zvážit, zda informovat ostatní členy sboru, ostatní žáky, rodiče ostatních žáků
- Dodatek – proces vyšetřování, při podezření na šikanu, probíhá v místnosti pohybové výchovy
(Důležitá první věta – „Všichni co tady sedíme, máme stejná práva.“ – Právo na bezpečí.

Žák je podezřelý z držení nelegální návykové látky

- Zajištění bezpečnosti žáka i ostatních
- Zjištění zdravotního stavu, pokud zřejmá intoxikace (záchranná služba)
- Kontakt PČR, zákonných zástupců
- Izolace žáka do příjezdu PČR
- Žádná prohlídka!

Žák se svěří s užíváním návykových látek

- 1. Nevyhýbat se rozhovoru (nabídnout radu a podporu)
- 2. Obrátit se na relevantní služby
- Informování zákonných zástupců (s vědomím žáka)

Ve škole se objeví šikana

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany

Jak už jsem výše zmínila, rozlišujeme 5 stádií, ve kterých se šikana vyvíjí. V podstatě jde o to, jestli budeme problém řešit sami (stádium 1 až max. 3) nebo jej postoupíme specializované instituci. V případě, že se rozhodneme pro vlastní zásah, je velmi dobré si stanovit intervenční

tým. Zpravidla jde o ředitele, třídního učitele, školního metodika prevence, výchovného

poradce a školního psychologa. Než se pustíme do vlastní akce, je dobré mít zajištěno organizační zázemí. Jde např. o uvolnění některých žáků či učitelů z hodin, zvýšený dozor o přestávkách, časový prostor pro třídního učitele a metodika, neutrální místnost, ve které nebudeme rušeni apod. V obecné rovině sdělíme informaci kolegům.

2. Rozhovor s informátory a oběťmi

Na počátku zjišťujeme vnější obraz šikanování. Hovoříme s těmi, kdo na šikanování upozornili. Mohou to být učitelé, rodiče žáka, spolužáci nebo kdokoli jiný. V žádném

případě zatím nevyšetřujeme u těch, kteří jsou podezřelými pachateli. Při rozhovoru

přijímáme fakta tak, jak jsou podána – nezpochybňujeme, nereagujeme obranně, snažíme se být důvěřiví. Jistě je na místě ocenění toho, kdo s informacemi přišel – není to jednoduché se rozhodnout. Samozřejmě se stává, že varovné signály zachytí ten, kdo šikanu řeší – samotný třídní učitel nebo školní metodik prevence či výchovný poradce. Potom často rozhovor s informátory odpadá. Nicméně vždy může být užitečné konzultovat své podezření s dalšími učiteli. Škola by měla být na tuto situaci připravená. Jak technicky – existuje prostor, kde si můžeme v klidu a bez rušení diskrétně povídat, tak organizačně – je zde někdo, kdo ví co a jak. Pokud jde o rodiče, měli by být ubezpečeni, že jim pomůžeme, domluvíme se s nimi na případně ochraně dítěte a vzájemné spolupráci. Naznačíme jim příští kroky s tím, že budou informováni (buď průběžně nebo na závěr). Výpovědi je třeba zaznamenat dostatečně přesně – např. písemně. Při rozhovoru je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci. Je potřeba je ochránit před případnou pomstou agresorů a nebezpečím odmítnutí třídou jako bonzáka. Přímá konfrontace oběti s agresorem je nepřípustná!

3. Nalezení vhodných svědků

Ty lze vytipovat buď ve spolupráci s informátory nebo je možné se obrátit na ty děti ve třídě, které budou pravdivě vypovídat (pokud si nejsme jistí o koho jde, je možné využít

např. sociometrického šetření. V počátečních stádiích šikany, zvláště u dětí, není obtížné svědky nalézt – navíc jsou zpravidla ochotní vypovídat. Později to může být velký problém, neboť žáci začnou přijímat normy agresorů, mají strach apod. Objektivní výpovědi svědků jsou velmi důležité pro další postup. Jde o to, abychom vybrali žáky, kteří s obětí sympatizují, kamarádí s ní nebo ji alespoň neodmítají – ideální jsou tzv. nezávislí žáci (ve smyslu nezávislosti na normách agresorů).

Doporučení, že učitel má za svědky vybírat slušné žáky, kteří se dobře učí, je zcela zavádějící.

4. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky

Když máme vhodné svědky, většinou postačí, když s nimi mluvíme jednotlivě. Důležité je zorganizovat vše tak, aby o nich ostatní nevěděli (lze se domluvit např. po vyučování). Bezpečnost svědků si ještě ověřuji v rozhovoru, a když zjistím, že by ohrozili vyšetřování, tak s nimi o šikaně nemluví. Při zvolení vhodné taktiky a dodržení struktury otázek (stejně jako u rozhovoru s obětí), dozvíme se prakticky vše, co potřebujeme, tzn. co? kdy? kde? kdo? jak? ... se stalo. Konfrontaci svědků můžeme využít, vyskytnou-li se ve výpovědích závažné nedostatky či protimluvy. Je možné, že si svědek vytváří alibi nebo očerňuje jiné. Opět neděláme to, že bychom konfrontovali svědky s agresory.

5. Ochrana oběti

Dítě, které je šikanované je třeba ochránit do doby, než bude vše vyřešeno. To lze např.

zvýšením dozorů, organizačním zajištěním volných přechodů, volných hodin na oběd

apod. V závažných případech, kdy je třeba dítě uchránit před výraznou agresí, může zůstat

i doma. Tento bod nemusí být nutně v uvedeném pořadí. Je třeba konat tak, jak vyžaduje

aktuální situace. Jde spíše o záležitost, prolínající se celou strategií vyšetřování.

6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovorů

a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory

(směřování k metodě usmíření)

Na podkladě prvních čtyř kroků jsme provedli diagnózu závažnosti a formy šikany. V případě, že se jedná o první dvě stadia a násilí nemělo vážnou podobu, potom uvažujeme o možnosti aplikace metody usmíření. V tomto případě znovu mluvíme s oběťmi a agresory a posuzujeme, zda je tato metoda v konkrétním případě vhodná.

a) Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

(směřování k metodě vnějšího nátlaku)

Jedná se o poslední krok ve vyšetřování. Je nezbytně nutné být velmi dobře připraveni, jinak jde o ztrátu času. Musíme znát fakta, mít důkazy. Agresoři budou zapírat, lhát, zpochybňovat, vyvracet. Dostávají totiž zprávu, že asi někdo „bonzoval“, což může mít fatální následky. Jednak k pomstě, ale také k zametání stop. Hlavní význam rozhovoru spočívá v paralyzování jejich agrese vůči bližním. To znamená, že setkání slouží k tomu, abychom agresory okamžitě zastavili a chránili oběti, ale i je samé před následky jejich činů.

Dá se použít několik technik „přitlačení ke zdi“ (metody znejistění – víme toho hodně, přičemž oni neví co; výhodná je přítomnost dalšího kolegy, mocenské posazení při rozhovoru, konfrontace apod.). Lze např. upozornit na to, že každý další náznak šikanování bude trestán přísněji, vč. možné intervence Policie. Dále je možné nabídnout mírnější postup při sankcích v případě jejich spolupráce. Nenecháme se zatáhnout do jejich hry. V podstatě nepotřebujeme jejich doznání. Máme toho tolik, že to bohatě stačí! Vždy chráníme zdroje svých informací! Zároveň zdůrazníme, že k jejich snaze napravit situaci bude přihlédnuto při řešení jejich chování. Důvodem rozhovoru s agresory bývá i předjímání komplikací s rodiči, kdy potřebujeme pádné důkazy. Obvykle je vhodné, aby útočníci svou výpověď napsali a podepsali. Někdy tento krok lze vynechat a rovnou svolat výchovnou komisi. Například, když se podaří šikanování rychle vyšetřit a bezprostředně domluvit setkání s rodiči útočníků.

7. Realizace vhodné metody

- a) Metoda usmíření. Zde se sleduje vnitřní proměna vztahů mezi oběťmi a agresory. Je zde akceptováno řešení problému, tedy rozmrznutí agresivního postoje, domluva a usmíření mezi aktéry šikanování. Trestání se zde nekoná. Místo toho nastupuje řízené společné hledání nápravy v neformální atmosféře. O změnu se usiluje prostřednictvím sdílení odlišných pocitů jednotlivých aktérů a podporováním schopnosti agresora vcítit se do své oběti, musí mít soucit a pochopit její utrpení. V některých vhodných situacích lze usmíření zpečetit dobrovolným odčiněním škod, které jsou přijatelné pro všechny účastníky. Tato metoda se pokouší změnit vztahy v dílčí skupině k lepšímu, především mezi oběťmi a agresory. Metoda není vůbec naivní. Je však nutné vědět, kdy ji použít, kdy má ještě naději na úspěch a kdy už může pouze uškodit nebo ublížit.
- b) Metoda vnějšího nátlaku. V ostatních situacích použijeme nejpřístupnější způsob zastavení šikany, kterým je tzv. metoda vnějšího nátlaku, tedy výchovná komise. Jde o společné setkání pedagogů a žáka – agresora i jeho rodičů a rozhoduje se o výchovných opatřeních. Je užitečné mít připravenou strukturu programu a hodí se zkušenosti se skupinovou dynamikou. Doporučené složení výchovné komise: třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, vedení školy, žák agresor, rodiče žáka. Příp. zástupce externí instituce, pokud se podílela – např. pracovník SVP, Policie ČR apod. Zhotovujeme písemný zápis.

8. Třídní hodina

- a) Efekt metody usmíření. Při využití metody usmíření uděláme na závěr třídní setkání k posouzení společného úsilí.
- b) Oznámení o potrestání agresorů. Při realizaci metody vnějšího nátlaku je nutné informovat celou třídu o potrestání útočníků.

9. Rozhovor s rodiči oběti

Důležité je individuální setkání s rodiči oběti. U počáteční šikany, která se dá často vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Je-li třeba, může proběhnout spolupráce s rodiči oběti již na úrovni informátorů (pokud nepřišli sami), případně na úrovni ochrany oběti.

10. Třídní schůzka

Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana, kterou škola řešila. U metody usmíření zpravidla stačí podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou.

11. Práce s celou třídou

Po vyšetření šikany a potrestání viníků je třeba pracovat s celou třídou. Nejlépe v rámci třídnické hodiny je třída seznámena s problémem. Šikana je problém trvalý a je třeba k tomu tak přistupovat. Nejlepší prevencí je permanentní budování kamarádských a bezpečných vztahů v celé třídě. Při této práci je možné využít služeb externistů (pedagogicko psychologická poradna, středisko výchovné péče, společenství proti šikaně atd.)

Rodič hledá ve škole radu, jak řešit problémy s návykovými látkami u svého dítěte

- Respektovat specifika každého případu
- Poskytnout informace o dostupných službách
- Doporučit poradenství
- Domluvit se na případných společných krocích

Pověřené osoby:

- První pomoc prování zdravotník Mgr. Leona Nováková
- Zápis o výskytu rizikového chování zapisuje školní metodik prevence Mgr. Kateřina Nezavdalová

- Zákonného zástupce žáků informuje školní metodik prevence nebo výchovný poradce, popřípadě školní psycholog
- po domluvě školní metodik prevence nebo výchovný poradce informuje policii ČR nebo OSPOD
- rodiče ostatních žáků informuje třídní učitel spolu se školním metodikem prevence na speciálně svolané třídní schůzce
- ostatní žáky informuje třídní učitel spolu se školním metodikem prevence a školním psychologem
- zřizovatele, popřípadě média informuje ředitelka školy

10. Minimální program proti šikaně

Na základě výzkumu, který jsem prováděla v mé závěrečné práci, jsme se rozhodli spolu s výchovnou poradkyní, školním psychologem a ředitelkou školy vytvořit vlastní minimální program proti šikaně. Tento program si budeme realizovat sami v podobě třídních setkání. Školní metodička prevence připraví pro třídní učitelé přesný návod i s aktivitami, který budou s dětmi ve třídě během vyčleněných hodin dělat. Třídní setkání se uskuteční 4 krát do roka v minimálním rozsahu 3-4 vyučovací hodiny. Cílem programu je přátelské vztahy ve třídách, spolupráci i toleranci. Seznámit žáky s problematikou šikany – jak ji poznat, jak se před ní bránit a komu se svěřit v případě jejího výskytu. Rádi bychom se zaměřili na specifickou i nespecifickou prevenci. Naším cílem je budovat bezpečnou školu, do které žáci chodí rádi, cítí se v ní dobře a těší se do ní.

Záměr programu:

Program se zaměřuje na primární a sekundární prevenci

Předpokladem je celoškolský přístup:

a/ organizace a řízení školy

b/ vzdělávání pracovníků

c/ preventivně výchovná činnost žáků

Organizace a řízení školy z hlediska komunikace

- otázka prevence šikany a její minimalizace úzce souvisí s dobrou komunikací všech pracovníků školy
- organizace chodu školy umožňuje častou a pružnou komunikaci o problémových jevech
- **komunikace pravidelná** (na poradách věnována časová zóna otázkám šikany – spolupráce s kolegy – čeho si kdo všiml za uplynulé období, na koho je třeba dát si pozor
- **komunikace průběžná** – kdokoliv z pracovníků, který si všimne příznaků nevhodného chování k některému z žáků, má povinnost to neprodleně sdělit vedení školy nebo školnímu metodikovi prevence
- složení užšího realizačního týmu (tř.učitel, ŠMP, VP, vedení školy –pí. ředitelka nebo pí. zástupkyně)
- vytipování rizikových míst: WC, chodby – prostory za rohem, zavřené dveře tříd během přestávky

Vzdělávání pracovníků v oblasti prevence šikany

- pracovníci školy vědí, jak vypadají příznaky nezdravých sociálních vztahů a vědí, jak mají vhodně reagovat na příznaky či projevy šikany (jinak doporučit vzdělávání)
- pracovníci školy si uvědomují důležitost zvládnání efektivní komunikace, práce s pravidly, metody výběru atd. (co dělat, co nedělat)
- pracovníci školy vědí, jak je důležitý fungující pracovní kolektiv, aktivně se účastní teambuildingu

Preventivně výchovná činnost žáků

- bezpečné prostředí – starší pomáhají mladším
- socio-hry na upevnění kolektivu, přátelství, tolerance
- s třídními kolektivy se pracuje na rozvoji pozitivních mezilidských vztahů – za jejich rozvoj odpovídají třídní učitelé, kteří si dle možností a konkrétní situace ve třídách najdou odpovídající organizační formy (třídní hodiny, akce, projektové dny, adaptační kurz....)

- žáci vědí, co je a co není šikana a jak se zachovat, když se v jejich blízkosti objeví (na koho se obrátit)
- na řešení šikany možno objednat odborníka

Klíčové komponenty realizace programu

a) Společné vzdělávání a supervize

- každý pracovník uskutečňuje jednu supervizi za půl roku – pozorovat způsob komunikace s dětmi (využívat přípravných týdnů, výjezdních akcí)

b) Užší realizační tým

- v případě zachycení nevhodného chování žáků se o postupu poradí tzv. užší realizační tým

c) Zmapování situace a motivování pedagogů ke změně

- sociometrická měření - realizuje PPP – vhodný termín konec října nebo začátek listopadu, je nutný souhlas rodičů, šetření se provádí kvůli bezpečí ve třídě, v zájmu dětí – tato měření připravuje pro třídní učitele školní metodik prevence

d) Společný postup při řešení šikany

- jakékoliv náznaky nevhodného sociálního chování bereme vážně
- vedeme diskrétní rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s obětí
- zajistíme bezpečnost oběti
- máme-li pochybnosti, jak věc řešit informujeme tř. učitel či kohokoliv z užšího realizačního týmu
- najdeme si vhodné svědky a nikdy nevyšetřujeme veřejně, informace získáváme
- diskrétně od svědků, popřípadě konfrontací jejich svědectví
- svoláme užší realizační tým
- provedeme rozhovor s agresory a zajistíme, aby se nemohli domluvit
- nedopustíme konfrontaci oběti a útočníka
- svoláme výchovnou komisi
- informujeme rodiče a neumožníme konfrontaci rodičů oběti a rodičů útočníka
- pracujeme se třídou, kde k události došlo

e) Prevence ve třídních hodinách

- třídní učitelé organizují třídní hodiny, při kterých se zaměří na činnosti rozvíjející pozitivní vztahy a provádějí zpětnou vazbu uplynulého období s rozbohem.
- Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy: co je a co není šikana
co je a co není bonzování
jakým způsobem se oběti zastat
jak vhodným způsobem vyhledat pomoc dospělého

f) Prevence ve výuce

- všichni učitelé vnímají důležitost vytváření bezpečného prostředí kromě práce ve svém předmětu – rozvoj pozitivních vztahů, umožňují rozvoj spolupráce i zpětnou vazbu
- práce v kruhu – zavádět od 1.třídy aby si žáci zvykli, žáci by měli znát a umět pracovat v komunitním kruhu
- vyjadřovat se slušně a otevřeně
- učitelé se snaží vyhnout technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí a následně vytvářejí potřebu uvolnit (vybít si) negativní energii (např. vyhlašování výsledků písemných prací, srovnávání jednotlivců a tříd, ironizování, zesměšňování, neohlášené písemné práce, vytváření stresující prostředí při učení)

g) Prevence ve školním životě mimo vyučování

- zde se jedná o prevenci o přestávkách – riziková místa
- opatření – dozory musí se zvýšenou intenzitou sledovat riziková místa, v případě, kde se opakují problémy hledat další opatření (realizační tým)

h) Ochranný režim

- smysluplný školní řád – práce s pravidly, zájem pedagogů, účinné dozory, schránky důvěry

i) Spolupráce s rodiči

- škola pracuje s rodiči systémově:
  - vzdělávací semináře
  - den otevřených dveří
  - konzultační dny

- informování školy v případě, když rodiče pozorují, že se něco děje
- informovaností a komunikací v případě, že se objeví šikana

j) Školní poradenské služby (školní psycholog – Mgr. Tomáš Slánský)

k) Spolupráce se specializovanými zařízeními

- PPP
- OSPOD / Orgán sociální péče ochrany dětí /
- Městská policie
- Linka důvěry
- Speciální poradenské centrum

l) Vztahy se školami a okolí

m) Evaluace

- je zpracována jako samostatná součást školského výchovně-vzdělávacího programu

11. Seznam základních zákonů a metodických listů a oblastí prevence

Realizace MPP vychází z těchto dokumentů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákonů č.383/2005 Sb., č. 624/2006 Sb. a č. 217/2007 Sb.

Informace o spolupráci předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č.j. 25884/2003-24, Věstník MŠMT sešit 11/2003

Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č.j.14 423/99-22, Věstník MŠMT sešit 5/1999

Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu č.j. 11 691/2004-24, Věstník MŠMT sešit 6/2004

Metodický pokyn MŠMT ČR č.j. 20 006/2007-51 k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízení.

Metodický pokyn MŠMT č.j. 28 275/2000-22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení.

Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT ČR na období 2005-2008.

Metodický pokyn MŠMT ČR č.j. 10 194/2002-14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví.

Vyhláška MŠMT ČR č.72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

12. Závěr

Tento Minimální preventivní program, je konzultován s vedením školy a výchovnou poradkyní. Probíhající aktivity zahrnujeme pouze rámcově, v průběhu školního roku bude doplňován a aktualizován podle nabídek programů z poraden. Dále bude reagovat na situaci ve škole a její problémy. Na konci školního roku bude vyhodnocena jeho účinnost.

Mgr. Kateřina Nezavdalová

školní metodik prevence

13. Příloha MPP

Vnitřní zdroje školy

- CANGELOSI, J. Strategie řízení třídy. Praha: Portál, 1994. ISBN: 978-80-7367-650-6. 287s.
- ČÁP, D. a kol. Výchovné poradenství. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN: 978-80-7357-498-5. 250s.
- DANDOVÁ, E. Bezpečnost a ochrana zdraví dětí ve školách. Praha: ASPI, 2008. ISBN: 978-80-7357-373-7. 171s.
- DONÁT, J. DONÁTOVÁ, N. Důvěrně a otevřeně o sexualitě. Praha: Fortuna, 1996. ISBN: 80-7168-371-X. 95s.
- FABER, A. Jak mluvit, aby nás teenageři poslouchali. Brno: Computer press, a.s. 2007. ISBN: 978-80-251-1514-5. 168s.
- FONTANA, D. Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál 2003. ISBN: 80-7178-626-8. 383s.
- HERZOG, R. Násilí není řešení. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN: 978-80-7238-850-9. 120s.
- HOLČÁK, V. Společenský takt. Praha: Grafie, 1995. 183s.
- JEDLIČKA, R. Výchovné problémy s žáky. Praha: Portál 2011. ISBN: 978-80-7367-788-6. 246s.
- KOLÁŘ, M. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001. ISBN: 80-7178-513-X. 254s.
- MERTIN, V. a kol. Problémy s chováním ve škole – jak na ně. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN: 978-80-7478-026-4. 200s.
- MERTIN, V. Výchova bez trestů. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN: 978-80-7478-028-8. 124s.
- MUNDEN, A. ARCELUS, J. Poruchy pozornosti a hyperaktivita. Praha: Portál, 2002. ISBN: 978-80-7367-430-4. 119s.
- NEŠPOR, K. Tajná zpráva z praxe x. Praha, 1994. 58s.
- NOVÁKOVÁ, D. Metodika protidrogové prevence pro pedagogy. Praha: Národní centrum pro podporu zdraví, 1995. ISBN: 80-7071-012-8. 14s.
- POKORNÁ, V. Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. Praha: Portál 2001. ISBN: 978-80-7367-817-3. 333s.
- PRESL, J. Drogová závislost. Praha: MAXDORF, 1994. ISBN: 80-85800-18-7. 87s.
- PŘÍVRATSKÝ, V. TEODORIDIS, V. VANČATA, V. Biologické a biosociální faktory ovlivňující integraci žáků a studentů se specifickými potřebami. Praha: Unie Comenius, 2009. ISBN: 978-80-7290-425-9. 167s.

PŘÍVRATSKÝ, V. TEODORIDIS, V. VANČATA, V. Základní kulturní a sociální mechanismy významné pro úspěšnou integraci žáků a studentů se specifickými potřebami. Praha: Unie Comenius, 2010. ISBN: 978-80-7290-426-6. 202s.

REIFOVÁ, S. Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole. Praha: Portál, 2007. ISBN: 978-80-7367-257-7. 251s.

ŘEHULKA, E ET AL. School and health. Bno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN: 978-80-210-4929-1. 410s.

ŠEDO VÁ, K. SVAŘÍČEK, R. ŠALAMOUNOVÁ, Z. Komunikace ve školní třídě. Praha: Portál, 2012. ISBN: 978-80-262-0085-7. 293s.

ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha: Portál, 2008. ISBN: 978-80-7367-182-2. 273s.

Videotéka:

Děti a úrazy v dopravě

Kam vedou drogy

Pravidla o drogách

Puberta 3

Řekni drogám ne 1

Řekni drogám ne 2

Řekni drogám ne 3

